ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
JEAN MONNET EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE
NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Παραβιάζεται η ΕΣΔΑ από τις επανεισδοχές-επιστροφές Σύρων αιτούντων άσυλο που πραγματοποιούνται επί τη βάσει της ευρωτουρκικής συμφωνίας για το προσφυγικό και της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας;

Συστημική, συστηματική και μακροχρόνια διερεύνηση.

Διονυσία Τσολάκη

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018

Copyright 2018

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Κλεομένους 22Α, 106 75 Αθήνα
Τηλ. 210 7220508 Fax: 210 3617711
Email: jmcenter-athens@pspa.uoa.gr, www.jmce.gr

All rights reserved

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet δεν υιοθετεί πολιτικές ή άλλες θέσεις. Καταβάλλει, μάλιστα, προσπάθεια να παρουσιάζονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται σε όλες τις εκδόσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους ίδιους τους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Κέντρου, του Διοικητικού Συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή……..……...… σελ.3
2. Συστημικές Πλημμέλειες στο Σύστημα Ασύλου της Τουρκίας…..…… .σελ.5
   2.1 Διαδικασίες Ασύλου…..…….....…… σελ.5
      2.1 α) Νομολογιακή εξέλιξη κριτηρίων..... .σελ.5
      2.1 β) Έρευνα-Διαπιστώσεις..... σελ.8
   2.2 Συνθήκες Διαβίωσης..…….....….σελ.14
      2.2 α) Νομολογιακή εξέλιξη κριτηρίων.....σελ. 14
      2.2 β) Έρευνα-Διαπιστώσεις.....σελ.16
      2.2 γ) Συνθήκες Διαβίωσης επί του εδάφους.....σελ.17
3. Διπλωματικές Εγγυήσεις, Επαρκώς Αξιόπιστες;.....……....σελ.20
   3.1 Νομολογιακά Δεδομένα…….....…σελ.20
   3.2 Εκτιμήσεις επί των πιθανών νέων διπλωματικών εγγυήσεων.....…...σελ.22
4. Συμπεράσματα- Επίλογος.....σελ.25

Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία – Λοιπές Πηγές……..…….……...σελ.28

1. Εισαγωγή

Ο επικεφαλής της οργάνωσης «Πρωτοβουλία Ευρωπαϊκής Σταθερότητας» (ESI) και, κατά πολλούς, εμπνευστής και αρχιτέκτονας της ευρωτουρκικής συμφωνίας για το προσφυγικό Γκέραλντ Κνάους υποστήριξε σε πρόσφατη μελέτη του:

> « Είναι βέβαιο ότι το ζήτημα των αποφάσεων ασύλου στην Ελλάδα θα καταλήξει στο Στρασβούργο ενώπιον του ΕΔΔΑ. Είναι πολύ πιθανόν – δεδομένης της νομολογίας του – ότι το ΕΔΔΑ θα συμφωνήσει ότι υπάρχει ανάγκη για διαβεβαιώσεις και εξατομικευμένες εγγυήσεις που θα ξεπερνούν σε βαθμό δεσμευτικότητας επιστολές και διπλωματικές εγγυήσεις.....Για την εφαρμογή της κοινής δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας η Ελλάδα, η Τουρκία και η ΕΕ πρέπει να δημιουργήσουν ένα μηχανισμό παρακολούθησης των επιστροφών»[1].

Με αφορμή την άποψη αυτή, στο παρόν άρθρο επιδιώκεται να διερευνηθούν νομολογιακά το ενδεχόμενο συνδρομής βάσιμων λόγων ώστε να μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη συστημικών πλημμελειών στο σύστημα ασύλου της Τουρκίας και της ανάγκης γενικής αναστολής επιστροφών (2ο Κεφάλαιο), στη συνέχεια η φύση, η αξιοπιστία, οι ρυθμίσεις παρακολούθησης πρακτικής τους εφαρμογής και η χρονική έκταση των ανωτέρω διπλωματικών εγγυήσεων (3ο Κεφάλαιο) και τέλος να εκτιμηθεί γενικότερα, επί τη βάσει των πρόσφατων νομολογιακών εξελίξεων, η συμβατότητα της εφαρμογής της νομικής έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας με το σύστημα προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Ειδικότερα θα εξεταστεί η πιθανότητα να παραβιάζεται το απόλυτου χαρακτήρα άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, το οποίο «σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ είναι ένα από τα τέσσερα άρθρα από τα οποία το κράτος δεν μπορεί να παρεκκλίνει ακόμη και σε κατάσταση πολέμου ή δημοσίου κινδύνου που

Είμαι ιδιαίτερα ευγνώμων στη Δρ. Παρούλα Νάσκου-Περράκη για τα πολύτιμα σχόλά της σε πρότερες εκδοχές του άρθρου. Τυχόν ανακρίβεια είναι αποκλειστική ευθύνη της συγγραφέως.

[1] ESI (2017), "Refugees and the Asylum in the Agean - The Impact of the EU-TURKEY Statement", https://refugeeobservatory.aegean.gr/en/refugees-and-asylum-aegean-impact-eu-turkey-statement-esi-report, p. 12-13, [πρόσβαση 24/04/2018].

απειλεί την χώρα» [2] και επομένως δεν επιτρέπει οποιαδήποτε παρέκκλιση, εξαίρεση ή επιφύλαξη, με τις επιστροφές Σύρων προσφύγων στην Τουρκία[3]. Θα εστιάσουμε συνεπώς την έρευνά μας στις συνθήκες διαβίωσης και στις διαδικασίες ασύλου των Σύρων προσφύγων στην Τουρκία ενώ δεν θα εξεταστούν περιπτώσεις ασυμβατότητας των επιστροφών με αλλά συναφή κατοχυρωμένα δικαιώματα της ΕΣΔΑ όπως τα άρθρα 6 (ειδικότερα: υποχρέωση υποβολής προδικαστικού ερωτήματος[4]) και 8 (ειδικότερα: σεβασμός οικογενειακής ζωής σε συνδυασμό με το μείζον συμφέρον του παιδιού) λόγω περιορισμών στην έκταση της εργασίας μας.

Κατά την ταπεινή μας άποψη και με απόλυτο σεβασμό στο θεσμικό ρόλο του ΕΔΔΑ και των εθνικών Δικαστηρίων, στο συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο επιστροφών φαίνεται να υπάρχει πραγματικός κίνδυνος παραβίασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ εξαιτίας των σοβαρών πλημμελειών στις διαδικασίες ασύλου συνεκτιμώντας και τις συνθήκες διαβίωσης των μονίμως «προσωρινών» προσφύγων στην Τουρκία ενώ και στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεν συνάγει συμπέρασμα περί ύπαρξης συστημικών πλημμελειών ή ελλείψεων αλλά σοβαρών δομικών προβλημάτων και ανάγκης εξατομικευμένης πιθανολόγησης ουσιαστικού κινδύνου παραβίασης του άρθρου 3, οι διπλωματικές εγγυήσεις που πιθανώς ζητηθούν και προσφερθούν από τα αρμόδια όργανα της συγκεκριμένης χώρας, θα πρέπει να κρίνονται ως ανεπαρκείς και αναξιόπιστες λόγω κυρίως της έλλειψης αξιόπιστου μηχανισμού επιβεβαίωσης της τήρησής τους στην πράξη και της γενικότερης κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία η οποία χαρακτηρίζεται από μαζική, συστηματική και μακροχρόνια παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

[2] Νάσκου-Περράκη Π., (1987),«Το άρθρο 15 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Θεωρητική και Νομολογική προσέγγιση (με συγκριτική αναφορά στο άρθρο 4 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στο άρθρο 27 της Αμερικανικής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου)», διδακτορική διατριβή, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 141 επ.

[3] Σχετική υπόθεση διαφωτιστική για την προσέγγιση του ΕΔΔΑ, παρά τις διαφορές ως προς την εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας, *Ilias and Ahmed v. Hungary*, App. No 47284/15 (ECHR, 14 March 2015) έχει παραπεμφθεί στην ολομέλεια: par. 124 While the Court is concerned about the above shortcomings, it is not called in the present case to determine the existence of a systemic risk of ill-treatment in the above countries as the procedure applied by the Hungarian authorities was not appropriate to provide the necessary protection against a real risk of inhuman and degrading treatment. Notably, they relied on a schematic reference to the Government's list of safe third countries (see paragraph 33 above), disregarded the country reports and other evidence submitted by the applicants and imposed an unfair and excessive burden of proof on them.

[4] App. No 38369/09 (ECHR, 21 July 2015)

2. Συστημικές πλημμέλειες στο σύστημα ασύλου της Τουρκίας

2.1 Συστημικές πλημμέλειες στις διαδικασίες ασύλου – Διαφωτιστικός διάλογος των Δικαστηρίων

2.1 α) Νομολογιακή εξέλιξη κριτηρίων

Ο νομικός όρος «συστημικές πλημμέλειες», όσον αφορά στις διαδικασίες ασύλου και στις συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο, χρησιμοποιήθηκε από το ΔΕΕ στις κομβικής σημασίας υποθέσεις NS/ME[5], καθώς υιοθέτησε το ερμηνευτικό αποτέλεσμα του ΕΔΔΑ περί του μαχητού του τεκμηρίου ασφαλούς χώρας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην ιστορική απόφαση *MSS v Belgium and Greece* [6]:

> «Αντιθέτως, σε περίπτωση κατά την οποία υφίσταται σοβαρός κίνδυνος συστημικών πλημμελειών όσον αφορά τη διαδικασία χορηγήσεως ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στο υπεύθυνο κράτος μέλος, συνεπαγόμενος την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη, των αιτούντων άσυλο που μεταφέρονται στην επικράτεια αυτού του κράτους μέλους, η μεταφορά αυτή αντιβαίνει στην εν λόγω διάταξη»[7].

Συνεπώς, το Δικαστήριο της ΕΕ καθιέρωσε μια επιμέρους ουσιαστική προϋπόθεση η οποία ερείδεται στην εν λόγω αυτόνομη, αόριστη νομική έννοια του ενωσιακού δικαίου, νομολογιακής κατασκευής που εντάχθηκε μεταγενέστερα και στο νομοθετικό πλαίσιο της ένωσης με τη θέσπιση του νεότερου κανονισμού Δουβλίνο 3, (604/2013, άρθρο 3 παράγραφος 2)[8].

---

[5] Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 *N. S. κατά Secretary of State for the Home Department* και C-493/10, *M. E. κατά Refugee Applications Commissioner, Minister for Justice, Equality and Law Reform,* 21/12/2011.

[6] App. No 30696/09 (ECHR, 12 January 2011)

[7] C-411/10 και C-493/10, σκ.86.

[8] "Όταν είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο, εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν **συστημικές ελλείψεις** στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το προσδιορίζον κράτος μέλος εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ, ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο".

Επεχείρησε δε, στο πλαίσιο της μετέπειτα νομολογίας του, να διασαφηνίσει τις εξαιρετικές περιπτώσεις οι οποίες επιβάλλουν την αναστολή μεταφοράς και τις νομικές συνέπειες που αφορούν στο Κράτος Μέλος στο οποίο δεν επιτρέπεται η επιστροφή του αιτούντος άσυλο. Έκρινε έτσι ότι οι αιτούντες άσυλο δεν ήταν δυνατόν να μεταφερθούν στην Ελλάδα λόγω συστημικών πλημμελειών όσον αφορά τη διαδικασία ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής, διαχωρίζοντας ταυτόχρονα σαφώς ήσσονος σημασίας παραβιάσεις οι οποίες δεν παρακωλύουν τις επιστροφές. Συναφώς, στη μετέπειτα υπόθεση Abdullahi [9], έκρινε ότι ο προσδιορισμός του υπευθύνου Κράτους Μέλους για την εξέταση της αίτησης ασύλου δεν μπορεί να αμφισβητηθεί παρά μόνον με την επίκληση του αποφασιστικού κριτηρίου των συστημικών πλημμελειών και όχι με την επίκληση πιθανής εσφαλμένης εφαρμογής των κριτηρίων ή παραβίασης των προβλεπόμενων από τον κανονισμό Δουβλίνο προθεσμιών. Άρα, οι προαναφερθείσες εξαιρετικές περιστάσεις λαμβάνονται υπόψη από τα Κράτη Μέλη μόνον κατά τρόπο γενικό καθώς δεν σχετίζονται με τα ατομικά χαρακτηριστικά του αιτούντος άσυλο. Μολατάυτα, στην Υπόθεση C-578/16 PPU**[10],** το ΔΕΕ διαφοροποιήθηκε και προχώρησε σε ουσιαστική εξέταση των προβαλλόμενων παραβιάσεων παρά το γεγονός ότι δεν διαπίστωσε την ύπαρξη συστημικών ελλείψεων στο σύστημα ασύλου της Κροατίας, καθώς προχώρησε σε ενδελεχή εξατομικευμένη εκτίμηση των προβλέψιμων συνθηκών διαβίωσης των αιτούντων άσυλο υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ και κρίνοντας ότι: « Στο πλαίσιο αυτό, είναι αβάσιμο το επιχείρημα της Επιτροπής, σύμφωνα με το οποίο από το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ προκύπτει ότι μόνον η ύπαρξη συστημικών ελλείψεων στο υπεύθυνο κράτος μέλος μπορεί να ασκήσει επιρροή στην υποχρέωση μεταφοράς αιτούντος άσυλο προς το εν λόγω κράτος μέλος» [11]. Ουσιαστικά, με τη διορθωτική του αυτή νομολογία, το ΔΕΕ φαίνεται να ενσωματώνει στη νομολογία του την ερμηνευτική προσέγγιση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Tarakhel v Switzerland*[12] η οποία θα αναλυθεί σε βάθος στο επόμενο κεφάλαιο.

[9] Υπόθεση C-394/12 *Shamso Abdullahi κατά Bundesasylamt*, 10/12/2013.

[10] Υπόθεση C-578/16 PPU *C. K., H. F., A. S. κατά Republika Slovenija*, 16/02/2017.

[11] Υπόθεση C-578/16 PPU, σκ. 91.

[12] App. No 29217/12 (ECHR, 4 November 2014).

Συνολικά, η προϋπόθεση της ύπαρξης συστημικών πλημμελειών φαίνεται να χρησιμοποιείται ως προληπτικό ανάχωμα προστασίας από περαιτέρω διάχυση του φαινομένου υποχρεωτικής και γενικευμένης αναστολής επιστροφών λόγω παραβίασης του άρθρου 4 του ΧΘΔΕΕ επί τη βάσει των προβλέψεων εφαρμογής του κανονισμού Δουβλίνο και σε άλλες περιπτώσεις π.χ. Ιταλία, γεγονός το οποίο θα λειτουργούσε διαλυτικά για τη βάση και την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου συστήματος οργάνωσης των σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, στο πλαίσιο του διαδικαστικού μηχανισμού προώθησης και του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Επίσης, διαπιστώνεται η έλλειψη περαιτέρω διασαφήνισης του όρου παρά τις προαναφερθείσες νομολογιακές εξελίξεις επί του συγκεκριμένου κριτηρίου.

Δεδομένου του προαναφερθέντος δημιουργικού διαλόγου των δύο Δικαστηρίων, αρχικώς θα βασισθούμε στην ιστορική απόφαση *MSS v Belgium and Greece* για να διερευνηθεί ευρύτερα η ανωτέρω αόριστη νομική έννοια. Το ΕΔΔΑ, παρά την απουσία σαφούς άρθρου στην ΕΣΔΑ και στα Πρωτόκολλά της, περί προστασίας δικαιώματος ασύλου, βασίστηκε στην ερμηνεία του άρθρου 3 υπό το πρίσμα της παραδοχής ότι η αρχή μη επαναπροωθήσεως συνιστά δεσμευτική αρχή για όλα τα κράτη της διεθνούς κοινότητας και ουσιώδες χαρακτηριστικό του θεμελιώδους δικαιώματος της απαγόρευσης βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή ποινής. Στην υπόθεση αυτή συνεπώς αποφάσισε την υποχρεωτική αναστολή επιστροφών επί τη βάσει πραγματικού κινδύνου έμμεσης παραβίασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ εξαιτίας των απάνθρωπων και αναξιοπρεπών συνθηκών φυλάκισης και διαβίωσης καθώς επίσης λόγω των σοβαρών πλημμελειών στις διαδικασίες ασύλου. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στις διαδικασίες ασύλου διαπίστωσε ένα σύστημα χορήγησης ασύλου που δεν ανταποκρίνονταν στο απαραίτητο δίχτυ ασφαλείας των εγγυήσεων της ΕΣΔΑ (άρθρο 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 13) έναντι αυθαίρετων επαναπροωθήσεων και ειδικότερα αναφορικώς με τις προϋποθέσεις γρήγορης και δίκαιης εξέτασης των αιτήσεων ασύλου και της πραγματικής πρόσβασης σε δυνατότητα προσφυγής με ανασταλτικό χαρακτήρα. Μόνον οι συγκεκριμένες εγγυήσεις συνιστούν αποτελεσματική προστασία και δεν μπορούν να υποκαθίστανται από διπλωματικές εγγυήσεις ή γενικής φύσεως

υποθέσεις και νομοθετικές ρυθμίσεις διότι οι πολιτικές των κυβερνήσεων επί του θέματος των επαναπροωθήσεων είναι ευμετάβλητες και ρευστές. Τα εν λόγω προβλήματα του δικαστικού συστήματος εκδίκασης αιτήσεων ασύλου στην Ελλάδα την περίοδο εκείνη συνοψίζονται στην παράγραφο 301 της απόφασης, αφορούν στην αποτελεσματικότητα, πρακτική δυνατότητα και ουσιαστική προστασία του προσφεύγοντα στις αρχές και συνίστανται στις δυσχέρειες πληροφόρησης (εσκεμμένη παραπληροφόρηση- αδιαφορία των αρμόδιων αρχών) και ενημέρωσης των αιτούντων ασύλου αναφορικώς με τις ακολουθούμενες διαδικασίες, στις δυσχέρειες αξιόπιστου συστήματος επικοινωνίας και πρόσβασής τους στις αρμόδιες αστυνομικές αρχές , στην έλλειψη ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού και νομικής προστασίας, στην υπερβολική καθυστέρηση στην έκδοση απόφασης, καθώς και στον στερεότυπο χαρακτήρα των αποφάσεων ο οποίος παρέπεμπε στην έλλειψη ουσιαστικής δικαστικής προστασίας[13].

Μια ακόμη χρήσιμη υπόθεση για τη διερεύνηση της έννοιας των «συστημικών πλημμελειών» είναι η υπόθεση *Tarakhel v Switzerland*[14] στην οποία το ΕΔΔΑ, μεταξύ άλλων, εξέτασε το ενδεχόμενο ύπαρξής τους στο σύστημα ασύλου της Ιταλίας. Ειδικότερα, όσον αφορά στις διαδικασίες, εκτίμησε το γενικότερο ζήτημα εστιάζοντας στη βραδύτητα της διαδικασίας ταυτοποίησης των αιτούντων ενώ έκρινε το σχετικό διάστημα των 10 ημερών ως επαρκώς σύντομο απορρίπτοντας έτσι τον σχετικό ισχυρισμό περί υπερβολικών καθυστερήσεων.

2.1 β) Έρευνα- Διαπιστώσεις

Επί τη βάσει των ανωτέρω κριτηρίων και εστιάζοντας στις εγγυήσεις αναφορικώς με την κατάλληλη και ταχεία εξέταση των αιτήσεων ασύλου, η κατάσταση στην Τουρκία αναφορικά με τις διαδικασίες απονομής ασύλου φαίνεται να πάσχει από σημαντικά δομικά προβλήματα. Οι Σύροι πρόσφυγες λαμβάνουν καθεστώς προσωρινής προστασίας «χωρίς, ωστόσο να έχουν δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση

[13] Ακριβοπούλου Χ. Μ. και Παπανδρέου Μ. (2012), «Τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντα πολιτικό άσυλο κατά την ΕΣΔΑ και το «μαχητό» τεκμήριο της «ασφαλούς» χώρας (Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙ)», https://www.constitutionalism.gr/2407-ta-temeliwdi-dikaiwmata-toy-aitoynta-politiko-asyl/, [πρόσβαση 24/04/2018].

[14] App. No 29217/12 (ECHR, 4 November 2014).

για το καθεστώς του πρόσφυγα» [15] , επομένως υπάρχει αναστολή επ΄ αορίστω της δυνατότητας υποβολής[16] και συνεπώς και της απαιτούμενης σοβαρής εξέτασης των αιτημάτων τους και προφανώς κανένας σαφής χρονικός ορίζοντας. Στο προβαλλόμενο αντεπιχείρημα του ΣτΕ στις αποφάσεις 2347 & 2348/17 περί επαρκών διαδικαστικών εγγυήσεων χάρις στην αυτόματη και ομαδοποιημένη απονομή του καθεστώτος προσωρινής προστασίας με περιορισμένες ρήτρες αποκλεισμού, θα μπορούσε να αντιταχθεί η άποψη ότι στο αντίστοιχο καθεστώς προσωρινής προστασίας που προβλέπεται στο ενωσιακό δίκαιο δυνάμει της οδηγίας 2001/55/ΕΚ[17] υπάρχουν σοβαρότατες νομικές εγγυήσεις αναφορικώς με την προβλεπόμενη περιορισμένη μέγιστη διάρκειά του (1+1+1 έτη), τη δέσμευση για εξασφάλιση της δυνατότητας υποβολής αίτησης ασύλου ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια ισχύος του και την υποχρέωση έκδοσης των σχετικών αποφάσεων. Ειδικότερα, στο άρθρο 17 παράγραφοι 1& 2 της οδηγίας αναφέρεται ρητώς ότι :

> «1. Τα άτομα που απολαύουν προσωρινής προστασίας πρέπει να μπορούν να υποβάλλουν οιαδήποτε στιγμή αίτηση ασύλου
> 2. Η εξέταση αίτησης ασύλου η οποία δεν έχει ακόμα διεκπεραιωθεί πριν το τέλος της περιόδου προσωρινής προστασίας, ολοκληρώνεται μετά το τέλος αυτής της περιόδου».

Επίσης, στο άρθρο 4 παράγραφοι 1& 2 καθορίζεται ότι:

> «1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 6, η διάρκεια της προσωρινής προστασίας ανέρχεται σε ένα έτος. Αν δεν λήξει βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχείο β),

[15] Νάσκου-Περράκη Π., Γ. Παπαγεωργίου, Χ. Μπαξεβάνης, (2017), *Πρόσφυγες και Αιτούντες Άσυλο-Παγκόσμια, Ευρωπαϊκή και Εθνική Διάσταση,* Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 233

[16] Article 16, Temporary Protection Regulation, http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman28.pdf [πρόσβαση 24/04/2018] & Provisional Article 1 TPR : Individual international protection applications filed by foreigners under this regulation shall not be processed in order to ensure the effective implementation of temporary protection measures during the period of the implementation of temporary protection.

[17] Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου της 20ής Ιουλίου 2001, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0055&from=en, [πρόσβαση 24/04/2018].

μπορεί να παρατείνεται αυτοδικαίως κατά περιόδους 6 μηνών για ένα ακόμα έτος κατ' ανώτατο όριο

2. Όταν εξακολουθούν να υφίστανται λόγοι προσωρινής προστασίας, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει με ειδική πλειοψηφία μετά από πρόταση της Επιτροπής, η οποία εξετάζει επίσης κάθε αίτημα κράτους μέλους να υποβάλει πρόταση στο Συμβούλιο, να παρατείνει την προσωρινή προστασία για ένα έτος κατ' ανώτατο όριο».

Συνεπώς, είναι προφανές ότι η προεξάρχουσα φιλοσοφία και λογική θεσμοθέτησης του πλαισίου προσωρινής προστασίας είναι να χορηγηθεί μια άμεση και ελαχίστων προδιαγραφών προστασία στις εξαιρετικές περιστάσεις μαζικών εισροών αλλά ταυτόχρονα να αναστέλλεται μόνο η εξέταση των αιτήσεων ασύλου και όχι η δυνατότητα υποβολής τους ώστε να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος στα κράτη να οργανωθούν και να ανταποκριθούν στον αυξημένο αριθμό αιτήσεων και να αποκαταστήσουν σταδιακά την ομαλή και φυσιολογική διαδικασία εξέτασης τους.

Προς επίρρωση των ανωτέρω, σε σχετική πρόσφατη μελέτη[18] επί των πιθανών βελτιωτικών τροποποιήσεων της οδηγίας 2001/55/ΕΚ προτείνεται, μεταξύ άλλων, ως βέλτιστη πρακτική ο περιορισμός της διάρκειας της προσωρινής προστασίας σε 6 μήνες, με δυνατότητα παράτασής της για άλλους 3 μήνες κατά τη διάρκεια της οποίας όμως θα παρέχονται όλα τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο πλαίσιο της επικουρικής προστασίας. Μπορεί να συναχθεί εδώ το συμπέρασμα ότι ένα σύστημα προσωρινής προστασίας μόνο με την τήρηση των ανωτέρω ισχυρών δεσμεύσεων και εγγυήσεων μπορεί να λειτουργεί ως ένα πραγματικά έκτακτης ανάγκης καθεστώς που στόχο έχει τη βραχυπρόθεσμη άμεση προστασία των προσφύγων και την ειλικρινή προσπάθεια για γρήγορη ομαλοποίηση των διαδικασιών ασύλου. Σύμφωνα μάλιστα με την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. επί του θέματος, το συγκεκριμένο καθεστώς δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται ως υποκατάστατο άλλων αποτελεσματικότερων και προσφορότερων μηχανισμών προστασίας όπως η *prima*

[18] Hanne Beirens, Sheila Maas, Salvatore Petronella, Maurice van der Velden (2016) "Study on the Temporary Protection Directive", https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/asylum/temporary-protection/docs/final_report_evaluation_tpd_en.pdf, p.57, 61, 73, [πρόσβαση 24/04/2018].

facie μαζική απονομή του καθεστώτος του πρόσφυγα[19]. Επίσης τονίζει την απαραίτητη προϋπόθεση επιτυχούς λειτουργίας του που αφορά στην ανάγκη περιφερειακής συνεργασίας και της θέσπισης και καθορισμού, έστω και αδρομερώς, των σχετικών χρονικών πλαισίων ισχύος και παράτασης του[20] ενώ χαρακτηριστικά καταλήγει « δεν είναι κατάλληλο για παρατεταμένης διάρκειας παραμονή και δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ώστε να ενθαρρύνει την πρώιμη επιστροφή» [21]. Στην περίπτωση της Τουρκίας όμως, ελλείψει των συγκεκριμένων εγγυήσεων, το εν λόγω καθεστώς φαίνεται να χρησιμοποιείται, με πρόσχημα τις έκτακτες συνθήκες και τις αυξημένες οργανωτικές ανάγκες διαχείρισης, ως εναλλακτικό προσωρινό status πολυετούς διάρκειας (ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία ξέσπασε τον Μάρτιο του 2011), με σκοπό να παρέχονται στους πρόσφυγες περιορισμένα δικαιώματα, να αποτραπεί η προοπτική μόνιμης εγκατάστασης και ενσωμάτωσή τους και απλώς να επιστραφούν στη Συρία[22] με την πρώτη ευκαιρία και αφού το επιτρέψουν οι συνθήκες εκεί[23], εξέλιξη που επί του παρόντος δεν φαίνεται πιθανή, δεδομένης της επιδεινούμενης εμφύλιας σύρραξης. Συνεπώς, το εν λόγω προσωρινό σύστημα δεν επιτρέπει την καταλλήλως ταχεία, επιμελή και δίκαιη εξέταση των αιτήσεων ασύλου και δεν ικανοποιεί τις επιβεβλημένες απαιτήσεις νομικής ασφάλειας και προστασίας παρά τις όποιες, περί του αντιθέτου, δεσμεύσεις και γενικόλογες νομοθετικές ρυθμίσεις και υποθέσεις εκ μέρους των τουρκικών αρχών. Επίσης, δεν προσμετράται ο χρόνος παραμονής τους στη Τουρκία στη ικανοποίηση της σχετικής απαίτησης στο νομικό πλαίσιο πολιτογράφησης[24]. Καμία δε εξέλιξη δεν φαίνεται να αποτελεί ένδειξη για την ύπαρξη πρόθεσης νομοθετικής ρύθμισης από πλευράς των αρμόδιων τουρκικών οργάνων (από τον Οκτώβριο του 2014 που εκδόθηκε επισήμως)[25] προς την

[19] UNHCR (2014), "Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements", http://www.unhcr.org/protection/expert/5304b71c9/guidelines-temporary-protection-stay-arrangements.html, p.3, [πρόσβαση 24/04/2018].

[20] UNHCR (2014), p.6.

[21] Ibid., p.8.

[22] TRP, ARTICLE 14 - (1) Exits of persons benefiting from temporary protection following the Council of Ministers' decision on the termination of temporary protection shall be essential.....

[23] Νάσκου-Περράκη Π., Γ. Παπαγεωργίου, Χ. Μπαξεβάνης, (2017), σελ. 233

[24] AIDA (2017), "Country Report: Turkey", http://www.asylumineurope.org/reports/country/turkey, [πρόσβαση 24/04/2018], p.124

[25] Ibib., 109

κατεύθυνση εξεύρεσης ενδεδειγμένων μόνιμων λύσεων μετατροπής του ειδικού αυτού καθεστώτος σε μεταβατικό προθάλαμο της ομαλής και φυσιολογικής διαδικασίας ασύλου ή θεσμικών μεταρρυθμίσεων που θα άρουν τον αποκλεισμό τους από την προοπτική μακροχρόνιας ενσωμάτωσής τους, γεγονός που προδήλως υπονομεύει το κράτος δικαίου και δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου και υπαρξιακό άγχος[26] για τους εκτοπισθέντες Σύρους. Σημαντική είναι, επί του θέματος της ιδιαίτερης αβεβαιότητας που προκαλείται από τις υπερβολικές καθυστερήσεις στις διαδικασίες ασύλου, την παρατεταμένη παθητικότητα και αναβλητικότητα των αρμόδιων αρχών και τη συνακόλουθη πιθανότητα να εγείρεται ευθύνη του Κράτους στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, η αναφορά του Δικαστή Andras Sajo στη μερικώς συγκλίνουσα και μερικώς διαφωνούσα γνώμη του στην υπόθεση *MSS v Belgium and Greece*:

> «Το να πρέπει να περιμένουν [οι αιτούντες άσυλο] και να ελπίζουν χωρίς τέλος μια οριστική απόφαση από τις αρχές σε ένα θεμελιώδες ζήτημα που αφορά την ίδια την ύπαρξή τους και αυτό, σε κατάσταση νομικής ανασφάλειας εξαιτίας της αμέλειας των αρχών δημιουργεί ένα αίσθημα φόβου, άγχους ή ταπείνωσης ικανό να εξαντλεί τη σωματική και ψυχική αντίσταση ενός ατόμου. Τέτοια μεταχείριση μπορεί λοιπόν να χαρακτηριστεί ως εξευτελιστική»[27].

Παραθέτει μάλιστα μια ενδιαφέρουσα έρευνα του C. Laban στην οποία διαπιστώνεται το συμπέρασμα ότι:

> «Οι αιτούντες άσυλο των οποίων η διαδικασία παρατείνεται πάνω από δύο έτη εκτίθενται σε πολύ υψηλότερο κίνδυνο ψυχικών διαταραχών, σε σχέση με αυτούς που μόλις έχουν φτάσει στη χώρα. Ο κίνδυνος είναι πιο υψηλός απ'ό,τι ο κίνδυνος καθημερινών ατυχημάτων στη χώρα καταγωγής»[28].

Εν προκειμένω, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις Σύρων εκτοπισθέντων που βρίσκονται σε αυτές τις συνθήκες μεγάλης ανασφάλειας ακόμη και από τον Απρίλιο του 2011

[26] App. No 30696/09 (ECHR, 12 January 2011), p.105, "existential angst"

[27] App. No 30696/09 (ECHR, 12 January 2011), p.105.

[28] ibid.

καθώς αν και είχαν υποβάλει αιτήσεις ασύλου όπως είχαν δικαίωμα πριν την έναρξη ισχύος του κανονισμού προσωρινής προστασίας (δημοσίευση 22/10/2014) αυτές δεν έχουν εξεταστεί καταλλήλως εδώ και 7 χρόνια καθώς έχουν ανασταλεί λόγω της αναγκαστικής και αποκλειστικής πλέον κάλυψής τους από το εν λόγω θεσπισθέν καθεστώς[29]/[30]. Η κατάσταση αυτή θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί ως "refugees in limbo" παραφράζοντας την αντίστοιχη έκφραση "refugees in orbit" που περιγράφει συχνά παρόμοιες περιπτώσεις παγιδευμένων προσφύγων στις εγγενείς αντιφάσεις του κανονισμού Δουβλίνο.

Η αναλυθείσα ανωτέρω ανασφάλεια δικαίου και η παρατεταμένη αβεβαιότητα που χαρακτηρίζουν το καθεστώς προσωρινής προστασίας στην Τουρκία, επιβεβαιώνεται και επιτείνεται περαιτέρω από τον άρσιμο χαρακτήρα του, καθώς αρκεί μια σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για να την αναστολή, τροποποίηση ή λήξη της ισχύος του, ενώ γενικότερα η λειτουργία και το περιεχόμενό του βασίζεται στην ευρεία διακριτική ευχέρεια[31] των αρμόδιων αρχών χωρίς όμως σαφείς νομικές υποχρεώσεις. Περαιτέρω, ανησυχία και προβληματισμός προκαλείται ως προς το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, καθώς σύμφωνα με το επείγον νομοθετικό διάταγμα KHK/667 του Ιουλίου του 2016 , το δικαίωμα προσφυγής κατά αποφάσεων απέλασης[32] δεν θα έχει πλέον ανασταλτικό χαρακτήρα για πολλούς λόγους και για

[29] Provisional Article 1 TPR

[30] AIDA, p.125

[31] TPR ARTICLE 11: (1) The Ministry may propose Council of Ministers to terminate the temporary protection. Temporary protection shall be terminated by a Council of Ministers decision. (2) Along with the termination decision, the Council of Ministers may decide:

a) To fully suspend the temporary protection and to return of persons benefiting from temporary protection to their countries;

b) To collectively grant the status, the conditions of which are satisfied by persons benefiting from temporary protection, or to assess the applications of those who applied for international protection on an individual basis;

c) To allow persons benefiting from temporary protection to stay in Turkey subject to conditions to be determined within the scope of the Law.

[32] LAW ON FOREIGNERS AND INTERNATIONAL PROTECTION , (LFIP) No 6458/2013, ARTICLE 53: (3) Foreigner, legal representative or lawyer may appeal against the removal decision to the administrative court within fifteen days as of the date of notification. The person who has appealed against the decision to the court shall also inform the authority that has ordered the removal regarding the appeal. Such appeals shall be decided upon within fifteen days. The decision of the court on the appeal shall be final. Without prejudice to the foreigner's consent, the foreigner shall not be removed during the judicial appeal period or until after the finalisation of the appeal proceedings.

πολλές ομάδες ανθρώπων[33]. Θα πρέπει να προστεθεί εδώ και η σχετικά ανεπαρκής συνεργασία σε περιφερειακό επίπεδο καθώς το πρόγραμμα επανεγκατάστασης της ΕΕ έχει σήμερα καλύψει μόνο 12.640 Σύρους πρόσφυγες, αριθμός που αποτελεί μόλις το 0,37% του συνολικού πληθυσμού τους στη Τουρκία.[34]

Τέλος, ακόμη και στην περίπτωση που δοθεί κάποια νομοθετική λύση ως προς τη διαδικασία υποβολής και γρήγορης εξέταση των αιτήσεων ασύλου τους, σύμφωνα με τον διαβόητο πλέον γεωγραφικό περιορισμό που διατηρεί η Τουρκία ως προς την επικύρωση της Σύμβασης της Γενεύης για τους πρόσφυγες και του Πρωτοκόλλου του 1967, ως μη προερχόμενοι από την Ευρώπη (Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης) θα μπορούν να αναγνωρίζονται ως υπό όρους πρόσφυγες, καθεστώς που έχει προσωρινό χαρακτήρα και στο οποίο η μόνη βέβαιη, διαθέσιμη μελλοντική τους προοπτική τους είναι η μετεγκατάστασή τους σε Τρίτη χώρα[35]. Συνεπώς, η συνολική αρχιτεκτονική του συστήματος ασύλου για τους Σύρους πρόσφυγες φαίνεται να ομοιάζει με ένα λαβύρινθο κυκλικού σχήματος ο οποίος κατασκευάστηκε με τα θεμέλια της αέναης προσωρινότητας και της αποφυγής θετικών νομικών υποχρεώσεων, δεν έχει διόδους στο περιφερειακό εξωτερικό του τοίχωμα προς μακροπρόθεσμες προσήκουσες λύσεις και όλοι οι σκοτεινοί και άθλιοι, εσωτερικοί του διάδρομοι οδηγούν απαρέγκλιτα στο κέντρο του όπου αναμένει ο ψυχολογικός Μινώταυρος της εξευτελιστικής αβεβαιότητας, της απάνθρωπης απελπισίας και της απόλυτης απόγνωσης.

2.2 Συστημικές πλημμέλειες στις συνθήκες διαβίωσης των Σύρων προσφύγων στην Τουρκία

2.2 α) Νομολογιακή εξέλιξη κριτηρίων

Το ΕΔΔΑ στην πλούσια νομολογία του και πιο συγκεκριμένα στις προαναφερθείσες πιλοτικές υποθέσεις *MSS v Belgium and Greece* και *Tarakhel v Switzerland* έχει

[33] Ineli-Ciger, M., (2017), "Protecting Syrians in Turkey: A Legal Analysi", *International Journal of Refugee Law*, Volume 29, Issue 4, p.573-574.

[34] AIDA, p.130.

[35] Ineli-Ciger, M., p.564.

καθιερώσει ουσιαστικά και διερευνήσει περαιτέρω τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία εξετάζεται το ενδεχόμενο ύπαρξης συστημικών πλημμελειών και στο πεδίο των συνθηκών διαβίωσης των αιτούντων άσυλο. Η ανάλυση των νομολογιακών δεδομένων των εν λόγω υποθέσεων αναδεικνύει τις βασικές προϋποθέσεις διαπίστωσης συνθηκών που δικαιολογούν την ύπαρξη των συστημικών πλημμελειών και συνακόλουθα την πλήρη απαγόρευση επιστροφών επί τη βάσει του κανονισμού Δουβλίνο. Αυτές συνίστανται κυρίως α) στην ύπαρξη θετικής υποχρέωσης του Κράτους να προσφέρει υλικές συνθήκες που να ικανοποιούν τις στοιχειώδεις ανάγκες μιας ειδικής, ευάλωτης ομάδας που έχει ανάγκη ειδικής προστασίας στο πλαίσιο της Σύμβασης και είναι ολοκληρωτικά εξαρτώμενη από τη δημόσια αρωγή, β) στην εκτίμηση ότι μια μεταχείριση παρουσιάζει έναν ελάχιστο βαθμό βαρύτητας ώστε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 και γ) στην παθητικότητα και αμέλεια του αρμόδιου Κράτους. Στην υπόθεση *MSS v Belgium and Greece* το ΕΔΔΑ διαπίστωσε τις θετικές υποχρεώσεις των ελληνικών αρχών επί τη βάσει της ενσωμάτωσης στο ελληνικό δίκαιο της οδηγίας «Υποδοχή» 2003/09/ΕΚ περί των ελάχιστων αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης για τους αιτούντες άσυλο, εξέτασε τις συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντα σε κατάσταση απόλυτης ένδειας χωρίς οικονομικά μέσα, στέγη και πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες και σε συνδυασμό με την πλήρη αδιαφορία των ελληνικών αρχών έκρινε ότι η μεταχείριση αυτή άγγιξε το όριο βαρύτητας που απαιτείται και συνεπώς η Ελλάδα παραβίασε ως προς το σημείο αυτό το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Σημειωτέον, ότι από τη νομολογιακή ερμηνεία του άρθρου 3 από το ΕΔΔΑ δεν αντλείται γενική υποχρέωση των κρατών μελών του Συμβουλίου να παρέχουν στους αιτούντες άσυλο οικία ή οικονομική βοήθεια που να τους εξασφαλίζει ένα ορισμένο επίπεδο διαβίωσης[36].

Στη δε υπόθεση *Tarakhel v Switzerland*, το Δικαστήριο στο πλαίσιο εφαρμογής των κριτηρίων διαπίστωσης συστημικών πλημμελειών στο σύστημα ασύλου της Ιταλίας, σχετικώς με τις συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο χρησιμοποίησε τα δεδομένα που αφορούσαν δ) τη δυναμικότητα και συνολική χωρητικότητα των δομών υποδοχής και επίσης συναφώς εστίασε στις ε) συνθήκες εντός των δομών αυτών.

[36] Ακριβοπούλου Χ. Μ. και Παπανδρέου.

2.2 β) Έρευνα- Διαπιστώσεις

Αν εφαρμοσθούν ανάλογα κριτήρια και για την περίπτωση του συστήματος ασύλου της Τουρκίας αναφορικώς με τις συνθήκες διαβίωσης των Σύρων προσφύγων που επιστρέφονται εκεί επί τη βάσει της εφαρμογής από την Ελλάδα της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας είναι προφανές ότι θα διαπιστωθούν σημαντικά ελλείμματα. Αρχικά, το τουρκικό δίκαιο προβλέπει ένα πλαίσιο προστασίας των Σύρων προσφύγων στο οποίο δεν διαπιστώνεται η ύπαρξη θετικής υποχρέωσης του Τουρκικού κράτους όσον αφορά στις ελάχιστες προδιαγραφές διαβίωσής τους. Επομένως, δεν μπορεί να διαπιστωθεί ο συστημικός χαρακτήρας των προβλημάτων στο εν λόγω σύστημα ασύλου καθώς δεν πληρούται η πρώτη προϋπόθεση. Ο σχετικός κανονισμός προσωρινής προστασίας δεν θεσπίζει ατομικά δικαιώματα, με εξαίρεση τα δικαιώματα πρόσβασης των Σύρων προσφύγων σε δωρεάν υγειονομική περίθαλψη και της εγγραφής των παιδιών σχολικής ηλικίας σε δημόσιο σχολείο, αλλά κυρίως επιτρέπει χρησιμοποιώντας τη λέξη "may" (δύναται), συχνά υπό αυστηρές προϋποθέσεις και πάντα υπό τη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών, τη νόμιμη προσωρινή παραμονή τους στη χώρα, τη μη δίωξη τους για παράνομη είσοδο, τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση για οικογενειακή επανένωση και για έκδοση άδειας εργασίας 6 μήνες μετά την απόκτηση του καθεστώτος προσωρινής προστασίας (μέτρο που νομοθετήθηκε μόλις τον Ιανουάριο του 2016) και τη δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες οικονομικής και προνομιακής τους ενίσχυσης. Επιπροσθέτως, ως προς το δεύτερο κριτήριο, η έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου του Γενικού Γραμματέα Μετανάστευσης και Προσφύγων του Συμβουλίου της Ευρώπης[37] διαπιστώνει ελλείψεις στην αρχιτεκτονική και δυσχέρειες πρακτικής εφαρμογής του προστατευτικού πλαισίου των Σύρων προσφύγων στην Τουρκία οι οποίες όμως δεν θεωρούνται ανυπέρβλητες. Αναφορικώς με το τρίτο κριτήριο, στην ανωτέρω έκθεση οι σοβαρές αυτές δομικές αστοχίες και ελλείμματα δεν αποδίδονται σε ηθελημένες πράξεις ή παραλείψεις των αρχών και συνεπώς φαίνεται να μην υπάρχει συνδρομή της προϋπόθεσης περί παθητικότητας του Κράτους και θεμελίωσης της ευθύνης του πέραν πάσης αμφιβολίας. Η εξέταση του συστήματος

[37] Council of Europe, (2016), "Report of the fact finding mission to Turkey by Ambassador Tomas Bocek", https://reliefweb.int/report/turkey/report-fact-finding-mission-turkey-ambassador-tom-bo-ek-special-representative, [πρόσβαση 24/04/2018].

προσωρινής προστασίας επί τη βάσει του τέταρτου και πέμπτου νομολογιακών κριτηρίων μπορεί να γίνει με τη βοήθεια της πρόσφατης έκθεσης του AIDA στην οποία αναφέρεται ότι η δυναμικότητα των 21 διάσπαρτων κέντρων προσωρινής διαμονής στη νότια Τουρκία[38] έχει φθάσει περίπου τις 230.000 θέσεις φιλοξενίας ενώ ο αριθμός των φιλοξενουμένων σε αυτές βαίνει μειούμενος, συνεπώς μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι επιστραφέντες από την Ελλάδα δεν θα αντιμετωπίσουν προβλήματα εύρεσης θέσης σε αυτές τις δομές φιλοξενίας λαμβάνοντας υπ' όψιν και τους σχετικούς τρέχοντες αριθμούς προσφερόμενων θέσεων και τους αντίστοιχους ρυθμούς επιστροφών. Επιπλέον, στην ίδια έκθεση οι συνθήκες εντός των συγκεκριμένων δομών εκτιμώνται ως γενικώς καλές[39]. Συνολικώς, μολονότι το τουρκικό δίκαιο προβλέπει ένα επίπεδο προστασίας των Σύρων προσφύγων περιορισμένης παροχής δικαιωμάτων και υποδεέστερο συγκρινόμενο με τα αντίστοιχα υψηλότερα διεθνή και ενοριακά πρότυπα και προδιαγραφές, δεν φαίνεται να πληρούται καμία από τις νομολογιακές προϋποθέσεις για τη διαπίστωση εκ μέρους του ΕΔΔΑ συστημένων πλημμελειών αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσής τους και θεμελίωσης σχετικής ευθύνης του Κράτους επί τη βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

2.2 γ) Συνθήκες Διαβίωσης επί του εδάφους

Παρά τις ανωτέρω εκτιμήσεις, είναι χρήσιμο εδώ να ελεγχθεί και να διερευνηθεί περαιτέρω η αποτελεσματικότητα και η ουσιαστική και πρακτική εφαρμογή του εν λόγω πλαισίου βασιζόμενοι και σε άλλες διαθέσιμες και προσφάτως δημοσιευμένες αναφορές αξιόπιστων και ανεξάρτητων πηγών ώστε να συνεκτιμηθούν πιθανώς από το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του. Ειδικότερα, ως προς τη δυνατότητα οικογενειακής επανένωσης, μόνον 10 αιτήσεις έγιναν αποδεκτές από την αρμόδια αρχή της Γενικής Διεύθυνσης Διαχείρισης των Μεταναστευτικών Ροών (DGMM) κατά τη διάρκεια του 2017[40], η οποία συνεπώς έχει πρακτικώς αναστείλει τη δυνατότητα υποβολής αιτημάτων εκτός από περιπτώσεις δρομολογημένων

[38] AIDA, p.131.

[39] Ibid.

[40] AIDA, p.126.

επανεγκαταστάσεων[41]. Όσον αφορά στις συνθήκες στέγασής τους σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του Δεκεμβρίου του 2017, μόλις το 7% των συνολικά 3.412.368 Σύρων καταγεγραμμένων προσφύγων διαμένει εντός των δομών προσωρινής φιλοξενίας ενώ η μεγάλη πλειονότητα διαμένει κυρίως σε διαμερίσματα χαμηλού κόστους, παρά τα αυξανόμενα ενοίκια,[42] και ανθυγιεινών συνθηκών σε αστικές και ημι-αστικές περιοχές της νότιας Τουρκίας[43]. Χαρακτηριστική της κατάστασης είναι η αναφορά ότι το 30% των ανθρώπων αυτών κατοικεί σε μη επιπλωμένα διαμερίσματα ή σε κλειστές θέσεις στάθμευσης[44]. Επίσης, σύμφωνα με τον σχετικό κανονισμό 2016/8375 περί έκδοσης αδειών εργασίας που εκδόθηκε μόλις στις 15 Ιανουαρίου 2016[45], η πρόσβαση στην εργασία των Σύρων αιτούντων άσυλο ώστε να διασφαλίσουν οι ίδιοι την επιβίωσή τους δυσχεραίνεται σημαντικά λόγω της δυνατότητας των αρχών να θεσπίσουν περιοριστικά μέτρα ποσόστωσης (10% επί του συνόλου των εργαζομένων τοπικά με δυνατότητα εξαίρεσης, υπό την προϋπόθεση απόδειξης εκ μέρους του εργοδότη αδυναμίας εύρεσης κατάλληλων Τούρκων εργατών) και της χρέωσης των εργοδοτών για κάθε άδεια εργασίας τους με το ποσό των 537 τουρκικών λιρών[46]. Ενδεικτικό των πρακτικών δυσκολιών σε θέματα απασχόλησής τους και της επακόλουθης συχνής μεταχείρισής τους ως πολύ φθηνό και ανασφάλιστο εργατικό δυναμικό,[47]/[48] χωρίς καμία προστασία σχετικής εργατικής νομοθεσίας, σε διάφορους τομείς της οικονομίας αποτελεί το γεγονός ότι ο συνολικός αριθμός αδειών εργασίας που εκδόθηκαν για Σιρούς πρόσφυγες μέχρι και το 2017 αν και σχετικά αυξανόμενος αποτελεί μόνον το 1.2% των 1.733.809 καταγεγραμμένων Σύρων με προσωρινή προστασία ηλικίας από 19 έως 64 ετών. Επίσης, δεν πρέπει να

[41] ibid, p.127.

[42] Leghtas, I. & Hollingsworth, A. (2017), " I am only looking for my rights", https://reliefweb.int/report/turkey/i-am-only-looking-my-rights-legal-employment-still-inaccessible-refugees-turkey, [πρόσβαση 24/04/2018], p. 13.

[43] AIDA, p.132

[44] Ulusoy, O. & Battjes H. (2017), "Situation of readmitted migrants and refegees from Greece to Turkey under the EU – Turkey Statement", https://rechten.vu.nl/en/Images/UlusoyBattjes_Migration_Law_Series_No_15_tcm248-861076.pdf, [πρόσβαση 24/04/2018], p.27

[45] ibid.

[46] Leghtas, I. & Hollingsworth, A., p. 5

[47] Erdogan, M. (2017), " Syrians Barometer 2017", https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/syrians-barometer-executive-summary.pdf, [πρόσβαση 24/04/2018], p.11

[48] Leghtas, I. & Hollingsworth, p. 7 : 80% των προσφύγων στην Τουρκία απασχολούντα στη «μαύρη εργασία»

διαλάθει της προσοχής μας και το ευρύτατα διαδεδομένο φαινόμενο της παιδικής εργασίας[49] για λόγους οικονομικής επιβίωσης των οικογενειών τους[50] σε ιδιαίτερα «σκληρούς» τομείς όπως η κλωστοϋφαντουργία, η εστίαση και η γεωργία[51]/[52]. Το ανωτέρω φαινόμενο πιθανότατα εξηγεί το εξαιρετικά ανησυχητικό για το μέλλον των παιδιών[53] χαμηλό ποσοστό φοίτησης τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση[54] (επίπεδο λυκείου-23%) συγκρινόμενο με το συνολικό ποσοστό του 65 % από τα περίπου 976.200 παιδιά σχολικής ηλικίας ενώ πρέπει να επισημανθεί και το γεγονός ότι δεν παρέχονται επιπρόσθετα μαθήματα Τουρκικής γλώσσας για να διευκολυνθεί η ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα[55]. Αναφορικώς δε, με τη δυνατότητα άμεσης οικονομικής και προνοιακής τους ενίσχυσης είναι προφανές ότι παραμένει σε θεωρητικό επίπεδο καθώς δεν υπάρχει συστηματική παροχή αξιόλογης βοήθειας παρά την αξιέπαινη προσπάθεια του προγράμματος e-food card, συνεπώς η επιβίωση τους παραμένει πολύ δύσκολη[56]. Τέλος, σχετικά με το κατοχυρωμένο δικαίωμά τους σε δωρεάν βασική υγειονομική περίθαλψη σε δημόσιες δομές υγείας διαπιστώνονται σοβαρά προβλήματα πραγματικής πρόσβασης λόγω του ανεπαρκούς αριθμού διαθέσιμων διερμηνέων[57], δυσχερειών στην πρόσβαση σε φάρμακα[58]και περιπτώσεων αδικαιολόγητης χρέωσης ως συμμετοχή 20% στο κόστος τους[59].

Συνοψίζοντας, οι προεκτεθείσες συνθήκες διαβίωσης χαρακτηρίζονται από σοβαρότατα προβλήματα επιβίωσης και ανασφάλειας ενώ επίσης θα πρέπει να

[49] Euobserver (2017), "Syrian children flee war to work in Turkish sweatshops", https://euobserver.com/beyond-brussels/133791, [πρόσβαση 24/04/2018].

[50] Ineli-Ciger, M., p.561.

[51] AIDA, p. 135

[52] Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (2017), "School doesn't pay", http://www.ekathimerini.com/222106/interactive/ekathimerini/special-report/school-doesnt-pay-say-refugee-child-laborers-in-turkey#secondPage, [πρόσβαση 24/04/2018].

[53] Council of Europe, p. 16

[54] Erdogan, M., p. 10: συνολικός εκτιμώμενος αριθμός των παιδιών που δεν ολοκλήρωσαν τη βασική τους εκπαίδευση από το 2011 : 700.000-800.000

[55] AIDA, p. 138

[56] Council of Europe, p. 13

[57] Ulusoy, O. & Battjes H., p. 28

[58] Council of Europe, p.13

[59] AIDA, p. 143

επισημανθεί εδώ το ιδιαίτερης βαρύτητας γεγονός της παρατεταμένης έκθεσης των Σύρων προσφύγων στις συγκεκριμένες συνθήκες καθώς το εκτιμώμενο χρονικό διάστημα παραμονή τους στην Τουρκία ξεπερνά κατά μέσο όρο τα 3,5 έτη[60].

3. Διπλωματικές Εγγυήσεις, Επαρκώς Αξιόπιστες;

3.1 Νομολογιακά Δεδομένα

Στο προηγούμενο κεφάλαιο επιχειρήθηκε μια λεπτομερής έρευνα αναφορικώς με τους τρόπους που κυρίως το ΕΔΔΑ προχώρησε μέσω της νομολογίας του στην ουσιαστική θεμελίωση, περαιτέρω διασαφήνιση και ερμηνευτική διερεύνηση του όρου «συστημικές πλημμέλειες» και μια υποκειμενική προσπάθεια ανάλυσης μιας πιθανολογούμενης διαπίστωσής τους στο σύστημα ασύλου της Τουρκίας. Στη σημαντική υπόθεση *Tarakhel v Switzerland*, στην οποία θα εστιάσουμε εδώ λόγω της άμεσης συνάφειας της με το θέμα της εργασίας μας, το Δικαστήριο φαίνεται να διαμορφώνει ένα πλαίσιο και τρόπο προσέγγισης που ερείδεται περισσότερο στη λογική ενός φάσματος και όχι ενός αυστηρού δυισμού[61].

Αναλυτικότερα, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι το Δικαστήριο τροποποιεί τη λογική του νομολογιακού δυϊσμού και των σχετικών αυστηρών ορίων αξιολόγησης μεταξύ διαπίστωσης ή μή διαπίστωσης συστημικών πλημμελειών ενώ έμμεσα αντιπροτείνεται η χρησιμοποίηση ενός εννοιολογικού φάσματος (continuum) όπου στο ένα του άκρο βρίσκεται ένα σύστημα ασύλου υπό πλήρη κατάρρευση ως προς τις διαδικασίες ή/και τις συνθήκες διαβίωσης και κράτησης των αιτούντων διεθνή προστασία και στο άλλο άκρο ένα αντίστοιχο με ελάχιστα προβλήματα ως προς τις ανωτέρω παραμέτρους ενώ αναγνωρίζονται πιθανότητες ενδιάμεσων καταστάσεων εντός των ορίων αυτού του συνεχούς (continuum). Συνεπώς, προβλέπεται λογικά κατά την ερμηνεία αυτή ότι αν δεν διαπιστωθεί η ύπαρξη συστημικών πλημμελειών

[60] Erdogan, M., p. 5

[61] Peers S., (2014), "Tarakhel v Switzerland: Another nail in the coffin of the Dublin system?", http://eulawanalysis.blogspot.gr/2014/11/tarakhel-v-switzerland-another-nail-in.html, [πρόσβαση 24/04/2018].

που δικαιολογεί την ουσιαστικά αυτόματη και πλήρη αναστολή επιστροφών αλλά εναλλακτικώς εντοπισθούν σοβαρά ελλείμματα, δομικά προβλήματα και οργανωτικές δυσκολίες διαχείρισης που προκαλούν εύλογες αμφιβολίες για τη λειτουργική επάρκειά του, τα κράτη πρέπει να προχωρούν στις επιστροφές με εξαιρετική προσοχή[62] επί τη βάσει της προϋπόθεσης[63] ολιστικής, πλήρους και ενδελεχούς εξατομικευμένης έρευνας ως προς την πιθανολόγηση εύλογου κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, συνεκτιμώντας καταλλήλως και τις γενικότερες επικρατούσες συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα, συνάγεται ότι πρέπει να υπάρχει η απαραίτητη συνεννόηση και ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών ανάμεσα στα αρμόδια κράτη και να εξασφαλίζονται αξιόπιστες, λεπτομερείς, συγκεκριμένες και σαφείς εγγυήσεις περί της απαραίτητης προετοιμασίας, ενδεχόμενης ανάγκης βελτίωσης και προσαρμογής των προσφερόμενων από τη χώρα επιστροφής συνθηκών διαμονής, κράτησης και διαδικασιών ασύλου στις συγκεκριμένες, ατομικές και πιθανώς ειδικές ανάγκες των αιτούντων και ιδιαιτέρως των παιδιών ώστε να αποφευχθεί η περίπτωση παραβίασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Οι συγκεκριμένες εγγυήσεις δεν πρέπει φυσικά να χρησιμοποιούνται ούτε ως δυνατότητα παράκαμψης της θεμελιώδους αρχής της μη επαναπροώθησης ούτε ως μια επιπρόσθετη τυπικά γραφειοκρατική και διαδικαστική υποχρέωση. Αν και κατά την υποκειμενική ανάλυσή μας στο προηγούμενο κεφάλαιο είναι πιθανότερη η διαπίστωση συστημικών πλημμελειών στο σύστημα ασύλου της Τουρκίας, στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεν συνάγει ένα τέτοιο συμπέρασμα και εφαρμοσθεί το ανωτέρω ερμηνευτικό αποτέλεσμα πιθανώς θα ζητηθούν νέες εγγυήσεις εκ μέρους της Τουρκίας. Οι έως σήμερα προσφερθείσες διαβεβαιώσεις του Πρέσβη της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση περί τήρησης του κανόνα της μη επαναπροώθησης και κάλυψης με το καθεστώς της προσωρινής προστασίας και των Σύρων προσφύγων που επιστρέφουν στην Τουρκία από την Ελλάδα από τις 4 Απριλίου 2016 θεωρούνται ανεπαρκώς εξατομικευμένες, γενικόλογες και ασαφείς. Αναφορικώς με το περιεχόμενο των πιθανώς νέων διαβεβαιώσεων θα πρέπει να περιέχει τις δέουσες συναφείς πληροφορίες, να αντικατοπτρίζει τις προσωπικές περιστάσεις και ανάγκες

[62] Peers S., (2014).

[63] Costello, Cathryn and Mouzourakis, Minos, Reflections on Reading Tarakhel (December 12, 2014). (2014) Asiel&Migrantenrecht Nr 10 404-411. Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2548542, [πρόσβαση 24/04/2018], p.409.

του κάθε πρόσφυγα, οικογένειας και παιδιού και να διασφαλίζει την προστασία τους από την ιδιαίτερη φύση του εύλογου κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης σε ατομικό επίπεδο[64].

2.3 Εκτιμήσεις επί των πιθανών νέων διπλωματικών εγγυήσεων

Με απόλυτο σεβασμό στο θεσμικό ρόλο του ΕΔΔΑ και στις αποφάσεις του, οι ανανεωμένες εγγυήσεις που δύναται να ζητηθούν και ακολούθως να προσφερθούν από τις αρμόδιες τουρκικές αρχές δεν θεωρούνται επαρκώς αξιόπιστες και συνεπώς δεν μπορούν να αποτελούν τη διαδικαστική βάση επί της οποίας θα επιστρέφονται οι Σύροι πρόσφυγες στην Τουρκία ενώ τίθενται και σημαντικά προβλήματα πρακτικής τους εφαρμογής και παρακολούθησης. Ως προς το δεύτερο, αρχικώς είναι δυσχερής ο καθορισμός της χρονικής τους διάρκειας καθώς θα πρέπει τουλάχιστον να καλύπτει τους πρόσφυγες για όλο το χρονικό διάστημα που θα απαιτείται για τη διεκπεραίωση των αιτημάτων ασύλου[65] τους. Όπως προαναφέραμε όμως στην Τουρκία η δυνατότητα υποβολής και η εξέταση των σχετικών αιτήσεων έχει ανασταλεί επ' αορίστω, συνεπώς είναι σχεδόν αδύνατος ο καθορισμός της χρονικού διαστήματος απαραίτητης κάλυψης των συγκεκριμένων εγγυήσεων. Επιπροσθέτως, παρά τις δεσμεύσεις των τουρκικών αρχών να εξασφαλίσουν την τακτική και απρόσκοπτη πρόσβαση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα κέντρα υποδοχής των επιστραφέντων Σύρων ώστε να δημιουργηθεί ένας αποτελεσματικός μηχανισμός παρακολούθησης της πρακτικής τήρησης των εν λόγω εγγυήσεων υπάρχουν αναφορές ότι η Ύπατη Αρμοστεία υποχρεώνεται να υποβάλει σχετικά αιτήματα 5 εργάσιμες μέρες πριν της επιτραπεί τελικώς η πρόσβαση, κατά το 2016 έχουν απορριφθεί 4 από τα συνολικά 16 αιτήματά της[66] ενώ επίσης υπάρχουν αναφορές για περιστατικά επαναπροωθήσεων[67].

[64] Costello, Cathryn and Mouzourakis, p. 410.

[65] Ibid.

[66] AIDA, p. 120-121.

[67] Alpes, M. J. et al. (2017), "Post-deportation risks under the EU-Turkey Statement: What happens after readmission to Turkey?", http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/49005/PB_2017_30_MPC.pdf?sequence=1&isAllowed=y, [πρόσβαση 24/04/2018], p.7.

Επιπλέον, δεν υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με το καθεστώς πρόσβασης στη νέα δομή που οδηγούνται οι επιστραφέντες Σύροι πρόσφυγες[68]. Δεδομένης της ως άνω κατάστασης υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου μηχανισμού οι οποίες γίνονται σοβαρότερες στην περίπτωση πιθανής αύξηση του αριθμού επιστροφών και των δυνητικά μακρόχρονων αναγκών παρακολούθησης.

Αναφορικώς με την αξιοπιστία και την προοπτική αποδοχής των διπλωματικών εγγυήσεων πρέπει να αναφερθεί η μη νομοθετική κατοχύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσφύγων και η μαζική και συστηματική παραβίαση του δικαιώματος τους σε υποβολή και εξέταση αιτήματος ασύλου με το πρόσχημα της αυτόματης απονομής του καθεστώτος προσωρινής προστασίας. Χαρακτηριστικά, σχεδόν 3.500.000 πρόσφυγες περιμένουν κατά μέσο όρο πάνω από 3,5 χρόνια για να υποβάλουν αίτημα ασύλου σε ιδιαίτερα σκληρές συνθήκες διαβίωσης και χωρίς καμία εξασφάλιση και προοπτική βελτίωσης της κατάστασής τους. Δεν πρέπει επίσης να αγνοηθεί το γεγονός της ανέγερσης του 3ου μεγαλύτερου τείχους στον κόσμο, μήκους 911χιλιομέτρων[69], στα σύνορα της Τουρκίας με τη Συρία και τις νέες δυσχέρειες πρόσβασης που θα προκληθούν ενώ υπάρχουν αναφορές για πολλά περιστατικά βίαιων απωθήσεων, πυροβολισμών και επαναπροωθήσεων στη συγκεκριμένη περιοχή[70]/[71]. Επιπλέον, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί από το Δικαστήριο στο εν λόγω ζήτημα και η γενικότερη κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη συγκεκριμένη χώρα η οποία χαρακτηρίζεται, σύμφωνα με την πρόσφατη σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[72] από την πρακτική κανονικοποίηση του επ' αόριστον καθεστώτος έκτακτης ανάγκης και των διαδικασιών νομοθέτησης με επείγοντα νομοθετικά διατάγματα κατά παρέκκλιση του Τουρκικού Συντάγματος, του κράτους δικαίου, της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, της ανεξαρτησίας της

[68] AIDA, p. 120-121.

[69] Daily Sabah (2017), "911-km security wall along Syrian border to be completed in spring", https://www.dailysabah.com/politics/2017/12/20/911-km-security-wall-along-syrian-border-to-be-completed-in-spring, [πρόσβαση 24/04/2018].

[70] AIDA, p. 23-24.

[71] Human Rights Watch (2018), "Turkey: Mass Deportations of Syrians", https://www.hrw.org/news/2018/03/22/turkey-mass-deportations-syrians, [πρόσβαση 24/04/2018].

[72] European Commission (2018), "Key Findings of the 2018 Report on Turkey", http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-3407_en.htm, [πρόσβαση 24/04/2018].

δικαιοσύνης, της δίκαιης δίκης και των εγγυήσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι μαζικές διώξεις τούρκων πολιτών συνεχίζονται μετά την απόπειρα πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου 2016 (συνολικά 150.000 «προσωρινές» κρατήσεις, 78.000 συλλήψεις υπόπτων και 110.000 απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων), ενώ ενδεικτικό της κατάστασης είναι το γεγονός ότι μέσα στο 2016 σχεδόν 1 στους 10 πολίτες θεωρήθηκε ύποπτος (6.900.000) και τελικώς περίπου το 15% αυτών των πολιτών καταδικάστηκαν σε φυλάκιση ή διοικητικά πρόστιμα (1.000.000) [73]. Επίσης παραβιάζονται μαζικά η ελευθερία έκφρασης και η ελευθερία του τύπου ενώ αυξάνονται οι καταγγελίες για παραβιάσεις της απαγόρευσης των βασανιστηρίων. Τέλος, εκτός της ανησυχητικά αυταρχικής αυτής εκδοχής της τουρκικής δημοκρατίας, πρέπει να τεθούν υπ'όψιν του Δικαστηρίου η εμπλοκή της Τουρκίας στον πόλεμο της Συρίας η οποία μπορεί να ερμηνευτεί ως απόπειρα «δραστικής» λύσης του προσφυγικού προβλήματος μέσω της δημιουργίας αποδεδειγμένα αναποτελεσματικών ασφαλών ζωνών[74] εντός Συριακού εδάφους, τα σοβαρά περιστατικά και οι εντάσεις στις διμερείς σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας λόγω κυρίως της επιθετικής και απειλητικής ρητορικής που επικρατεί στην Τουρκία και των πολλών περιστατικών παραβίασης και αμφισβήτησης του Διεθνούς Δικαίου εκ μέρους της που δεν συνάδουν με το απαραίτητο πνεύμα καλής γειτονίας και ειρηνικής επίλυσης των όποιων διαφορών. Πρέπει επίσης να επισημανθεί ο προβληματισμός που προκαλείται από πληθώρα δηλώσεων του Προέδρου της Τουρκίας, ως επικεφαλής της διοικητικής ιεραρχίας του κράτους που παρέχει τις εγγυήσεις, όπου φαίνεται να χρησιμοποιεί τους πρόσφυγες ως εκβιαστικό διαπραγματευτικό όπλο για οικονομικές (έξοδα συντήρησης προσφύγων συνολικά 2011-2018: 11,24 δις €, βοήθεια ΕΕ 811 εκ. €, εκτιμώμενα έξοδα 50 δις €)[75]/[76] και άλλες απαιτήσεις ή συμφέροντα όπως :

---

[73] Hurriyet (2017), "6.9 million named suspects in 2016: Turkish appeals court", http://www.hurriyetdailynews.com/6-9-million-named-suspects-in-2016-turkish-appeals-court-123012, [πρόσβαση 24/04/2018].

[74] DW, "With Turkey's offensive into Afrin, Erdogan is seeking to kill two birds with one stone", http://www.dw.com/en/with-turkeys-offensive-into-afrin-erdogan-is-seeking-to-kill-two-birds-with-one-stone/a-42803519, [πρόσβαση 24/04/2018]: «We are not in a position to continue hosting 3.5 million refugees forever. We'll solve the Afrin situation … and we would like our refugee brothers and sisters to return to their own country».

[75] Ineli-Ciger, M., p.577.

[76] Erdogan, M., p.13.

«Εάν προχωρήσετε έστω και λίγο (αναφερόμενος στην περίπτωση αναστολής των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας), αυτές οι πύλες των συνόρων θα ανοίξουν»[77].

Τούτων δοθέντων, φαίνονται εξαιρετικά μη πειστικές οι εν λόγω εγγυήσεις καθώς πώς μπορεί να είναι ασφαλείς εκεί οι πρόσφυγες όταν δεν είναι αποδεδειγμένα ασφαλείς τούρκοι δημοσιογράφοι, ακτιβιστές, διαφωνούντες, κουρδικής καταγωγής πολίτες, υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πολίτες της ΕΕ, δημόσιοι υπάλληλοι, δικαστές, πανεπιστημιακοί, συγγραφείς, χρήστες μέσων κοινωνικής δικτύωσης, κρατούμενοι στις φυλακές και μειονότητες όπως οι Ρομά;

4. Συμπεράσματα- Επίλογος

Με απόλυτη εμπιστοσύνη στην προστατευτική προσέγγιση του ΕΔΔΑ και της νομολογίας του όσον αφορά στα δικαιώματα των προσφύγων και παρά τον σχετικά υπερβολικό του σεβασμό αναφορικά με τα συμφέροντα των κρατών ως προς τον έλεγχο της μετανάστευσης[78], εκτιμάται από την υποκειμενική μας ερμηνεία και ανάλυση ως πολύ πιθανό το ενδεχόμενο να διαπιστωθεί από το Δικαστήριο παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ λόγω συστημικών πλημμελειών στο σύστημα ασύλου της Τουρκίας αναφορικά με τις διαδικασίες ασύλου, συνεκτιμώντας παράλληλα τις απαράδεκτες πραγματικές συνθήκες διαβίωσης των Σύρων προσφύγων και το μεγάλο κατά κανόνα χρονικό διάστημα έκθεσής τους σε αυτές. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να ανασταλούν γενικώς οι επιστροφές τους στην Τουρκία ενώ πέραν της καταδίκης της Τουρκίας, πιθανώς υπάρχει ανάλογη ευθύνη και για την Ελλάδα καθώς θα έπρεπε να γνωρίζει τους κινδύνους έκθεσής τους στις ταπεινωτικές και απάνθρωπες διαδικασίες στο ανωτέρω συστημικά πλημμελές σύστημα ασύλου

[77] INDEPENDENT (2016), "President Erdogan: I will open gates for migrants to enter Europe if EU blocks membership talks", https://www.independent.co.uk/news/world/europe/president-erdogan-turkey-eu-membership-migrants-refugees-europe-warning-a7438316.html, [πρόσβαση 24/04/2018].

[78] Costello, C. (2016), *The Human Rights of Migrants and Refugees in European Law*, Oxford, Oxford University Press, p.3.

ενώ δημιουργούνται και νέες δυνητικές ασυμβατότητες με τις επιστροφές από το σύστημα Δουβλίνο, παρά τη σχετική νομολογία του ΔΕΕ[79] (ειδικότερα ως προς τον ουσιώδη περιορισμό του δικαιώματος της χώρας αποστολής για απόκτηση πληροφοριών περί της ακολουθούμενης πρακτικής στη χώρα υποδοχής αναφορικώς με την εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας και πιθανής αναστολής επιστροφών).

Στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεν διαπιστώσει συστημικές πλημμέλειες αλλά σημαντικά προβλήματα στην αρχιτεκτονική του και προσφερθούν οι σχετικές νέες εξατομικευμένες εγγυήσεις πιθανώς δεν θα γίνουν αποδεκτές λόγω της αναξιοπιστίας των αρχών του τουρκικού Κράτους και των πρακτικών προβλημάτων αποτελεσματικής επιτήρησής του. Επιπροσθέτως, έχοντας πλήρη επίγνωση της μεγάλης πολιτικής βαρύτητας και κλίμακας του συγκεκριμένου θέματος, των δυνητικώς ανυπέρβλητων διαχειριστικών δυσχερειών και άλλων σοβαρών συνεπειών για την πατρίδα μας και τον σαφή εννοιολογικό διαχωρισμό μεταξύ ιδεολογικών ανθρωπιστικών επιταγών και απόλυτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, φρονούμε ότι μια τέτοια κρίση του ΕΔΔΑ θα βελτιώσει την εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας στο πλαίσιο του ενωσιακού δικαίου, θα αποτρέψει το ενδεχόμενο να καταστεί η νομικά κατοχυρωμένη προστασία των προσφύγων κενό γράμμα και να επιστρέψουμε στη μεσοπολεμική αντιμετώπισή τους ως ανεπιθύμητους μετανάστες[80] ή σε πιο σύγχρονους όρους ως φθηνούς εργάτες ενώ θα επαναβεβαιώσει την πίστη των λαών της Ευρώπης στις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Επίσης, ο απόλυτος χαρακτήρας της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας θα παραμείνει ευτυχώς αλώβητος παρά τη μεγάλη σπατάλη νομικής φαιάς ουσίας προς την αντίθετη κατεύθυνση διότι τα απόλυτα ανθρώπινα δικαιώματα:

[79] υπόθεση C-695/15 PPU *Shiraz Baig Mirza κατά Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,* 17/03/2016, σκ. 61: Δεδομένου ότι το υπεύθυνο κράτος μέλος δεν υποχρεούται, όταν αναλαμβάνει εκ νέου αιτούντα, να ενημερώσει το κράτος που προβαίνει στη μεταφορά σχετικά με την ισχύουσα νομοθεσία του η οποία προβλέπει τεκμήριο απαραδέκτου της αιτήσεως διεθνούς προστασίας αιτούντος ο οποίος εισήλθε στο έδαφός του μέσω ασφαλούς τρίτης χώρας, η οποία ορίζεται ως τέτοια στην εν λόγω νομοθεσία, η μη διαβίβαση των ως άνω πληροφοριών δεν είναι ικανή να θίξει τα δικαιώματα του αιτούντος.

[80] Burgess, C., (2017), *The League of Nations and Refugees from Nazi Germany*, London, Bloomsbury Academic, p. 23.

«..... βρίσκονται εκεί για να συγκρατούν τα Κράτη σε συγκεκριμένες ελάχιστες προδιαγραφές και ο σκοπός αυτών των ορίων είναι να επιβάλλουν εγγυήσεις οι οποίες είναι διακριτές σε σχέση με οτιδήποτε τα κρατικά όργανα απλώς θεωρούν ως ορθή αντίδραση σε κάθε υποτιθέμενο ή πραγματικό δίλημμα».[81]

[81] Mavronikola, N., (2017), "Is the Prohibition Against Torture and Cruel, Inhuman and Degrading Treatment Absolute in International Human Rights Law? A Reply to Steven Greer", *Human Rights Law Review*, Volume 17, Issue 3, p.493.

Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία – Λοιπές Πηγές

1. AIDA (2017), "Country Report: Turkey", http://www.asylumineurope.org/reports/country/turkey, [πρόσβαση 24/04/2018].

2. Ακριβοπούλου Χ. Μ. και Παπανδρέου Μ. (2012) «Τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντα πολιτικό άσυλο κατά την ΕΣΔΑ και το «μαχητό» τεκμήριο της «ασφαλούς» χώρας (Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙ)», https://www.constitutionalism.gr/2407-ta-temeliwdi-dikaiwmata-toy-aitoynta-politiko-asyl/, [πρόσβαση 24/04/2018].

3. Alpes, M. J. et al. (2017), "Post-deportation risks under the EU-Turkey Statement: What happens after readmission to Turkey?", http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/49005/PB_2017_30_MPC.pdf?sequence=1&isAllowed=y, [πρόσβαση 24/04/2018].

4. Burgess, C., (2017), *The League of Nations and Refugees from Nazi Germany*, London, Bloomsbury Academic.

5. Costello, C. (2016), *The Human Rights of Migrants and Refugees in European Law*, Oxford, Oxford University Press.

6. Costello, Cathryn and Mouzourakis, Minos, Reflections on Reading Tarakhel (December 12, 2014). (2014) Asiel&Migrantenrecht Nr 10 404-411. Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2548542, [πρόσβαση 24/04/2018].

7. Council of Europe, (2016), "Report of the fact finding mission to Turkey by Ambassador Tomas Bocek", https://reliefweb.int/report/turkey/report-fact-finding-mission-turkey-ambassador-tom-bo-ek-special-representative, [πρόσβαση 24/04/2018].

8. Daily Sabah (2017), "911-km security wall along Syrian border to be completed in spring", https://www.dailysabah.com/politics/2017/12/20/911-km-security-wall-along-syrian-border-to-be-completed-in-spring, [πρόσβαση 24/04/2018].

9. DW, "With Turkey's offensive into Afrin, Erdogan is seeking to kill two birds with one stone", http://www.dw.com/en/with-turkeys-offensive-into-afrin-erdogan-is-seeking-to-kill-two-birds-with-one-stone/a-42803519, [πρόσβαση 24/04/2018].

10. Erdogan, M. (2017), " Syrians Barometer 2017", https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/syrians-barometer-executive-summary.pdf, [πρόσβαση 24/04/2018].

11. ESI (2017) “Refugees and the Asylum in the Agean - The Impact of the EU-TURKEY Statement”, https://refugeeobservatory.aegean.gr/en/refugees-and-asylum-aegean-impact-eu-turkey-statement-esi-report, [πρόσβαση 24/04/2018].

12. Euobserver (2017), “Syrian children flee war to work in Turkish sweatshops”, https://euobserver.com/beyond-brussels/133791, [πρόσβαση 24/04/2018].

13. European Commission (2018), “Key Findings of the 2018 Report on Turkey”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-3407_en.htm, [πρόσβαση 24/04/2018].

14. Hanne Beirens, Sheila Maas, Salvatore Petronella, Maurice van der Velden (2016) “Study on the Temporary Protection Directive”, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/asylum/temporary-protection/docs/final_report_evaluation_tpd_en.pdf, [πρόσβαση 24/04/2018].

15. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (2017), “School doesn’t pay”, http://www.ekathimerini.com/222106/interactive/ekathimerini/special-report/school-doesnt-pay-say-refugee-child-laborers-in-turkey#secondPage, [πρόσβαση 24/04/2018].

16. Human Rights Watch (2018), “Turkey: Mass Deportations of Syrians”, https://www.hrw.org/news/2018/03/22/turkey-mass-deportations-syrians, [πρόσβαση 24/04/2018].

17. Hurriyet (2017), “6.9 million named suspects in 2016: Turkish appeals court”, http://www.hurriyetdailynews.com/6-9-million-named-suspects-in-2016-turkish-appeals-court-123012, [πρόσβαση 24/04/2018].

18. INDEPENDENT (2016), “President Erdogan: I will open gates for migrants to enter Europe if EU blocks membership talks”, https://www.independent.co.uk/news/world/europe/president-erdogan-turkey-eu-membership-migrants-refugees-europe-warning-a7438316.html, [πρόσβαση 24/04/2018].

19. Ineli-Ciger, M., (2017), “Protecting Syrians in Turkey: A Legal Analysi”, International Journal of Refugee Law, Volume 29, Issue 4, p.555-579

20. Leghtas, I. & Hollingsworth, A. (2017), “ I am only looking for my rights”, https://reliefweb.int/report/turkey/i-am-only-looking-my-rights-legal-employment-still-inaccessible-refugees-turkey, [πρόσβαση 24/04/2018].

21. Mavronikola, N., (2017), “Is the Prohibition Against Torture and Cruel, Inhuman and Degrading Treatment Absolute in International Human Rights Law? A Reply to Steven Greer”, *Human Rights Law Review*, Volume 17, Issue 3, pp.479-493.

22. Νάσκου-Περράκη Π., (1987),«Το άρθρο 15 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Θεωρητική και Νομολογική προσέγγιση (με συγκριτική αναφορά στο άρθρο 4 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στο άρθρο 27 της Αμερικανικής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου)», διδακτορική διατριβή, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή.

23. Νάσκου-Περράκη Π., Γ. Παπαγεωργίου, Χ. Μπαξεβάνης, (2017), *Πρόσφυγες και Αιτούντες Άσυλο-Παγκόσμια, Ευρωπαϊκή και Εθνική Διάσταση,* Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

24. Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου της 20ής Ιουλίου 2001, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0055&from=en, [πρόσβαση 24/04/2018].

25. Peers S., (2014), "Tarakhel v Switzerland: Another nail in the coffin of the Dublin system?", http://eulawanalysis.blogspot.gr/2014/11/tarakhel-v-switzerland-another-nail-in.html, [πρόσβαση 24/04/2018].

26. Turkey, Temporary Protection Regulation,http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman28.pdf [πρόσβαση 24/04/2018].

27. Ulusoy, O. & Battjes H. (2017), "Situation of readmitted migrants and refegees from Greece to Turkey under the EU – Turkey Statement", https://rechten.vu.nl/en/Images/UlusoyBattjes_Migration_Law_Series_No_15_tcm248-861076.pdf, [πρόσβαση 24/04/2018].

28. UNHCR (2014), "Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements", http://www.unhcr.org/protection/expert/5304b71c9/guidelines-temporary-protection-stay-arrangements.html, p.3, [πρόσβαση 24/04/2018].